

**Metsätalouden ja –politiikan uudet linjat  
Metlan ja Tapion seminaari ja retkeily 23.9.2009**

**Maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttila  
AJANKOHTAISIA METSÄPOLIITTISIA ASIOITA**

Suomen metsäsektori on tänä päivänä tilassa, jota emme vielä vuosi sitten osanneet kuvitella. Maailmalaajuisen talouskriisi yhdistettynä metsäteollisuutemme tuotantorakenteen muutostarpeisiin, ovat johtaneet suuriin muutoksiin. Metsäteollisuuden tuotantokapasiteettia on jouduttu supistamaan viime aikoina reippaasti ja arvioiden mukaan sopeuttamistoimia voidaan tarvita vielä jatkossakin. Vuotuinen kotimaisen puun käyttö uhkaa supistua jopa viidenneksen noin 50 miljoonan kuutiometrin tasolle lähivuosisikymmeneksi.

Kävimme kesäkuussa kansallisessa metsäneuvostossa keskustelua metsäpolitiikan muutostarpeista. Totesimme, että pitkällä tähtäimellä metsät ovat edelleen Suomelle mahdollisuus, tulevan uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvan bionalouden perusta. Mahdollisuuksia on paljon. Haasteellista on, kuinka metsäala selviää tämän väliajan ennen kuin uudet mahdollisuudet ovat käytössä.

Uudistamistyötä on jatkettava sinnikkäästi. Metsäteollisuuden ja pk-yritysten tuotekehitystä ja teknologia- ja liiketoimintakonseptien kehittämistä on rohkaistava ja metsänomistajien metsiin perustuvaa tuotevalikoimaa laajennettava puuraaka-aineen tuottamisesta muihin tuotteisiin ja palveluihin. Metsäalan toimintatapoja, hallintoa ja lainsäädäntöä on uudistettava tulevaisuuden tarpeita vastaaviksi.

Nykyiset metsävarat, 100 miljoonan kuutiometrin vuotuinen kasvu ja 70-80 miljoonan kuutiometrin kestävät hakkuumahdollisuudet, tukevat hyvin monipuolisen käytön kirjoa. Myös metsänomistajien ja kansalaisten arvot ja odotukset metsien hoidosta ja käytöstä ovat muuttuneet monipuolisemmiksi. Runsaat metsävaramme mahdollistavat tämän monimuotoisuuden.

Meneillään olevista ja tulevista kehittämishankkeista voisi kertoa pitkäänkin, mutta otan tässä esille ajankohtaisimmat.

### **Metsätalouden edistämisen organisaatioiden kehittäminen**

Metsätalouden edistämisen organisaatioiden kehittämishanke käynnistettiin loppukevällä 2009. Ajankohtaisia syitä tähän työhön oli monia, kuten kilpailukysymykset, valtion aluehallinnon kehittäminen ja tuottavuusohjelma sekä tutkimustiedon tehokkaampi välittäminen. Peruslähtökohtana oli luoda tehokkaat ja asiakaslähtöiset organisaatiot edistämään metsäpoliittisia tavoitteita. Työryhmät ovat tehneet työtä enkä lähde ennakoimaan lopputulosta, mutta joitakin pulmallisia ratkaistavia asioita voin mainita.

Metsänhoitoyhdistysten kannalta suurin kysymys on se, miten metsänhoitomaksulla rahoitettava hyvän metsänhoidon neuvonta pystytään erottamaan liiketoiminnasta niin, että yhdistysten maksulliset metsänhoito- ja puukauppalvelut lähtevät samalta viivalta muiden metsäpalveluyrittäjien kanssa.

Metsäkeskusten asiakasrahoitteisessa toiminnassa on sama ongelma: valtionapu tukee monilla tavoilla, esimerkiksi hallinnon ja tietojärjestelmien kautta, asiakasrahoitteista toimintaa, jolloin yrittäjien on vaikea päästä kilpailemaan esimerkiksi tilakohtaisten metsäsuunnitelmien teossa.

Uudistuksessa on siis raivattava enemmän tilaa ja mahdollisuuksia metsäpalveluyritysten kehittymiselle. Millä tavoin tämä tehdään, jää nähtäväksi kun hanke valmistuu vuoden lopulla.

Aluehallintouudistuksen yhteydessä suuri kysymys on, minkälaiseen malliin metsäkeskuksia kehitetään. Tehdäänkö niistä viranomaisia, mikä olisi luontevaa uuden aluehallinnon näkökulmasta, mutta täysin erilaista kuin metsäkeskusten tähänastinen itsehallintoperiaate. Huolella on punnittava, mikä arvo on metsäkeskusten johtokunnilla ja juurtumisella metsänomistajien ja metsäsektorin palvelijaksi. Aluehallintouudistus on jo sinällään niin suuri ponnistus, että mieluummin odottaisin sen vakiintumista ennen kuin lähtisin liittämään toisella periaatteella toimivia metsäkeskuksia niihin. Sama seikka pätee riistanhoitopiireihin.

Toinen kysymys, jonka tuottavuusohjelma ja mahdollinen liiketoimintojen ulkoistaminen nostavat esiin, on metsäkeskusten lukumäärä. Pitää arvioida, mikä on järkevä metsäkeskusten määrä nähtävissä olevien tehtävien ja resurssien puitteissa. Omana vaihtoehtonaan on metsäkeskusten kokoaminen yhteen organisaatioon ja yhden johtokunnan alle. Tässäkin mallissa olisi tärkeää huolehtia toimipisteiden alueellisesta toiminnasta ja tiiviistä yhteistyöstä maakunnan liittojen ja ELYjen kanssa.

Tällä hetkellä on ennen aikaista ottaa kantaa näihin eri vaihtoehtoihin. Odotan, että työryhmät tarkastelevat asioita monipuolisesti, jonka pohjalta voimme ensi vuonna tehdä viisaita päätöksiä organisaatioiden kehittämisestä.

## **Metsähallituksen organisaatiouudistus**

Metsähallitus on kaikkien mielestä toiminut liikelaitoksena erittäin hyvin. Sekä luontopalvelut että metsätalous ovat tehneet laadukasta ja hyvää työtä, ja etua on ollut siitä, että valtion maa- ja vesiomaisuutta on hoidettu yhtenä kokonaisuutena. Liikelaitoslain lakkauttaminen lopettaa tämän hyvän vaiheen Metsähallituksen historiassa ja joudumme rakentamaan vuoden 2012 alkuun mennessä uuden organisaatiomallin, joka tyydyttää EU:n kilpailusäädöksiä.

Metsähallitus hallitsee kolmasosaa Suomen pinta-alasta, joten on ymmärrettävää, että asiasta on syntynyt sekä julkista että Metsähallituksen sisäistä keskustelua. Uuden organisaatiomallin periaatteita valmistellaan kahdessa työryhmässä ja tarkoituksena on, että asiaa käsitellään talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa lokakuussa.

Maa- ja metsätalousministeriöllä ja ympäristöministeriöllä on pitkälle yhdensuuntainen näkemys siitä, että Metsähallitus pitää säilyttää kokonaisuutena, jossa liiketoimintaa toteutetaan erityisyhtiössä ja maa- ja metsäomaisuus sekä viranomaistehtävät sijoitetaan virastoon. Erityisyhtiöstä puhutaan sen takia, että liiketoimintaa rajoittavat samat velvoitteet kuin nykyisinkin kuten luonnon monimuotoisuuden, metsien virkistyskäytön, saamelaisten ja poronhoidon huomioon ottaminen. Liikkeellä on paljon turhia pelkoja siitä, että valtion metsät uhrattaisiin markkinatalouden alttarille.

Lisään vielä, että uudesta organisaatiosta, sekä virastosta että erityisyhtiöstä pitää säätää lailla, jolloin eduskuntaa myöten katsotaan, että liiketoiminta ja julkiset hallintotehtävät saadaan hoidetuksi tasapainoisesti ja tehokkaasti.

## **Metsälaki ja metsänkäsittelymenetelmien kehittäminen**

Ministeriössä on valmistelu metsälain muutoksia, joiden lähtökohtana ovat olleet perustuslain asettamat vaatimukset. Perustuslain mukaan laissa on annettava valtuudet alemmanasteisiin säädöksiin ja niinpä metsälakiin lisätään moneen kohtaan maininta, että asiasta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Valmistelun yhteydessä on käynyt ilmi, että Kansalliseen metsäohjelmaan kirjattu tarve metsälainsäädännön uudistamisesta myös substanssin osalta on mitä tarpeellisinta. Taimikoiden laatu on viime vuosina huolestuttavasti heikentynyt, minkä takia metsien uudistamista koskevia säädöksiä pitäisi selkeyttää ja ehkä tiukentaakin, mutta toisaalta metsänomistajakunta vaatii elinkeinovapauden nimissä lisää vapauksia. Tällaisissa ristipaineissa lakiesitystä parhaillaan valmistellaan eteenpäin. Ohjeeni valmistelussa on ollut, että nyt viedään eteenpäin välttämättömät ja vahvasti perustellut muutokset, ja laajempi valmistelu metsänhoidon linjoista käynnistetään ensi vuoden puolella.

Metsälakiehdotuksesta annetuissa lukuisissa lausunnoissa – niitä saatiin lähes 50 – esitettiin paljon näkökohtia metsänhoidon kehittämistarpeista ja monet tahot esittivät toivomuksen, että niistä käytäisiin perusteellinen keskustelu ja valmistelu ennen lakimuutoksia. Ajatukseni on, että ensi vuoden alussa järjestettäisiin laaja seminaari, jossa kaikki asianosaiset voisivat esittää näkemyksensä, ja sen perusteella käynnistetään sitten jatkovalmistelut. Samalla tavalla meneteltiin metsätalouden edistämisorganisaatioiden kehittämishankkeessa, joka viime helmikuussa käynnistettiin johdollani laajassa yhteisessä seminaarissa.

Haluan vielä erikseen korostaa tutkimuksen merkitystä metsänhoidon linjauksista päätettäessä. Metsätalous on ylisukupolvista toimintaa, joten lain ja metsänhoidon suositusten tulee perustua parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon. Tutkijat olivat vahvasti mukana, kun Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion johdolla valmisteltiin voimassa olevat Hyvän metsänhoidon suositukset. Ne ovat niinkin tuoreet kuin vuodelta 2006 ja paljon joustavammat kuin aikaisemmat suositukset. Nykyinen metsälakikin tarjoaa käytännössä paljon mahdollisuuksia monimuotoiseen metsien hoitoon, ehkä enemmän kuin niitä on käytännössä osattu käyttääkään. Paljon on siis tehtävissä lisäämällä tietoa neuvonnalla, viestinnällä ja monipuolisella metsäsuunnittelulla. – Mutta palataan näihin metsänhoidon linjakysymyksiin uudestaan ensi vuoden alkupuolella.

## **Metsätilojen koko ja rakenne**

Tämän seminaarin jälkeisellä retkeilyllä yhtenä teemana on metsätilojen koon ja rakenteen parantaminen. Aihe on mitä ajankohtaisiin, mikä näkyy myös julkisessa keskustelussa. Ennakkoluulottomia ajatuksia parannuskeinoista on esitetty kiitettävästi. Niitä voidaan hyödyntää tuoreeltaan maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa Metsäntutkimuslaitoksen kehittämishankkeessa, joka tuottaa konkreettisia toimenpidesityksiä poliittiseen päätöksentekoon.

Koon kasvattaminen ja rakenteen parantaminen ovat todella haasteellisia, koska nykytilanteeseen on päädytty Lex Kalliosta lähteneen lähes sadan vuoden säätelystä vapaan kehityksen tuloksena. Ainoastaan maataloushallinnon maankäyttötoiminta ja 1970-90-luvuilla maanhankintaoikeuslaki pyrki ohjaamaan metsiä maatalojen lisämaiksi. Metsätaloudessa ei ole ollut käytössä samanlaisia keppejä ja porkkanoita tilojen koon kasvattamiseksi kuin maataloudessa EU-aikana on ollut. Samanaikaisesti metsänomistajien keski-ikä on noussut jo 61 vuoteen. Metsänomistukseen liittyy myös monia tunnuseikkoja, joita ei pidä väheksyä.

Suurempi tilakoko, pienempi palstamäärä ja parempi palstojen muoto parantavat kannattavan metsätalouden edellytyksiä. Kannatta metsätalous kannustaa metsänomistajia aktiiviseen metsien hoitoon ja käyttöön, mikä puolestaan vakauttaa puumarkkinoita.

Nykytilanne vaatii korjautuakseen monipuolisia toimia. Metsätilojen sukupolvenvaihdosten edistäminen, metsätilojen tarjonnan lisääminen, yhteismetsien ja muiden yhteisomistusmuotojen kehittäminen ja uusjakojen tukeminen ovat kaikki tarkastelun alla. Tarvitsemme muutoksia verotukseen ja lainsäädäntöön, neuvontaan ja viestintään sekä rahoitukseen. Ensimmäiset toimenpide-esitykset Metlan hankkeesta valmistuvat syksyn aikana.

## **Puutuoteteollisuuden kehittäminen**

Metsäneuvoston kesäkuisessa kannanotossa nostimme jälleen kerran esille, kuinka tärkeää on metsäalan uusien tuotteiden ja palveluiden kehittäminen. Tässä yhteydessä haluan korostaa puutuoteteollisuuden mahdollisuuksia, jotka mielestäni ovat hautautuneet biojalostamoista ja muista puukuidun käyttöä edistävästä hankkeista käytävän keskustelun alle.

Puutuoteteollisuudella on tutkimusten mukaan suhteellisesti paremmat kehitysmahdollisuudet Suomessa kuin massa- ja paperiteollisuudella. Globaalissa kulutuksessa ei ole näköpiirissä kasvun hiipumista ja kotimaisten markkinoiden merkitys on suuri. Laman jälkeen on odotettavissa rakentamisen lähtö uuteen nousuun. Puutuotteista on hiilen sitoijina ja varastoijina löydettävissä ratkaisuja myös ilmastonmuutoksen torjuntaan, mikä lisää tuotteiden kysyntää. Maassamme on siten mahdollista kasvattaa niin puutuoteteollisuuden puun kysyntää, tuotannon määrää, kuin tuotannon arvoa.

Näihin kasvumahdollisuuksiin on tartuttava. Tämä edellyttää koko puutuoteklusterin määrätietoista kehittämistä. TEM:n Metsäalan strateginen ohjelma on aloittanut koordinaation tehokkaasti. Hyviä työkaluja ovat Puutuoteklusterin tutkimusstrategia ja sitä toimeenpaneva uusi Finnish Wood Research Oy. Uusien tuotteiden ja palveluiden kehittäminen, tuotantoteknologioiden ja liiketoimintamallien uudistaminen, puurakentamisen energiatehokkuus ja puutuotteiden ympäristösuorituskyky sekä bioenergian mahdollisuudet ovat tärkeitä kehittämistyön osa-alueita. Ministeriöni alainen Metsäntutkimuslaitos on omalta osaltaan aktiivisesti mukana tässä työssä.

Mahdollisimman monen pk-sektorin yritysten mukaan saamisesta kehittämistyöhön on huolehdittava. Uskon, että tässä onnistutaan. Metsäalan strategisessa ohjelmassa aluillaan olevat uudet hankkeet puutuotealan kehittämiseksi, PuuSuomi-verkostohankkeen

uudelleen käynnistäminen ja Puutuoteteollisuuden kilpailukykyohjelman toteuttaminen antava mahdollisuuksia. Osaamiskeskuksista asumisen osaamisklusteri tekee työtä puurakentamisen edistämiseksi. Maaseudun pieniä yrityksiä tuetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman avulla.

Paljon on vielä kuitenkin tehtävää. Olemme ministeri Pekkarisen kanssa käyneet kesän aikana useiden tahojen kanssa keskusteluja puumarkkinoiden toiminnan parantamisesta alan raaka-ainehuollon turvaamiseksi. Ilmasto- ja energiastrategian piirissä pitäisi ennakkoluulottomasti tarkastella puutuoteteollisuuden sivutuotteiden energiakäytön edistämiskeinoja ja julkisten hankintojen viherryttämisessä pitäisi huomioida puutuotteiden ympäristösuorituskyky. Myös metsänkäyttelymenetelmistä ja säädöksistä keskusteltaessa on muistettava niiden vaikutukset puutuotealan kilpailukykyyn.

## **Yhteistyö ja metsäpolitiikan uudistaminen**

Puheenjohtollani toimiva metsäneuvosto ja sen toimielimet ovat kansallisen metsäpolitiikan yhteistyöelin. Metsäneuvostossa ovat laajasti edustettuina metsäalan eri sidosryhmät ja hallinto: metsänomistajat, metsäteollisuus, luonnonsuojelu- ja työntekijäjärjestöt, virkistyskäyttäjät, keskeiset ministeriöt ja metsä- sekä ympäristöalan organisaatiot. Metsäneuvosto on paikka, jossa eri tahot tuovat esille näkemyksensä metsäalan kehittämistarpeista ja jossa ne yhdessä yhteen sovitetaan Kansalliseksi metsäohjelmaksi. Valtioneuvosto hyväksyy ohjelman periaatepäätöksensä, kuten viimeksi viime vuoden keväällä.

Kansallista metsäohjelmaa toimeenpannaan tiiviissä vuorovaikutuksessa muiden kansallisten strategioiden, erityisesti TEM:n Metsäalan strategisen ohjelman (MSO) ja YM:n ilmasto- ja energiastrategian ja monimuotoisuusstrategian kanssa. Ministeri Mauri Pekkarinen on metsäneuvoston varapuheenjohtaja ja minä puolestani MSO:n ohjausryhmän varapuheenjohtaja.

Metsäalan murroksesta meidän on löydettävä yhdessä konkreettiset toimenpiteet alan kehittämiseksi, jotta emme hukkaisi alan monia mahdollisuuksia. Tällä hetkellä on meneillään useita kehittämishankkeita, joiden tarpeellisuudesta olemme alalla yhtä mieltä. Halutusta lopputuloksesta vallitsee silti erimielisyyksiä, vahvojakin ja myös ymmärrettäviä. Murros on kuitenkin niin voimakas, että nyt on aika löytää ratkaisut koko metsäalaa uudistavassa hengessä, yhdessä ja ennakkoluulottomasti.

Metsäneuvostossa käydään ensi kesäkuuhun mennessä keskustelu Kansallisen metsäohjelman muutostarpeista. Se on tilaisuus nostaa esille uudistamista tukevia uusia toimenpiteitä ja painotuksia.